

KALUNDBORG BYS GRUNDTAKST 1791

En strid mellem grundejere og næringsdrivende.

Af Holger Hjelholt.

Når man nævner Christian V.s matrikel, tænker vi vel alle på den matrikulering af landejendommene, som da fandt sted og kom til at udgøre grundlaget for hartkornsskatterne. Imidlertid foregik der samtidig en vis skyldsætning af købstadejendommene, hvis øjemed ligeledes var at tjene som grundlag for direkte afgifter til staten. Forordningen af 28. janr. 1682 om købstæderne fastsatte, at der i disse skulde indrettes såkaldte grundtakster. Man vurderede grundene og de derpå stående bygninger — enten hver for sig eller samlet —, vurderingssummen delte man derpå med 8, og det udkomne var da stedets grundtakst. Af denne skulde der svares 5 pCt. i skat til staten. Købstadjorderne blev derimod takserede til hartkorn i lighed med landejendommene, og af hver sådan tønde hartkorn skulde der svares en rigsdaler.

Grundtaksterne kom dog ikke til gennem noget længere tidsrum at udgøre grundlaget for ordinære statsskatter, thi allerede ved forordningen 29. decbr. 1694 ophævedes den påbudte »grund- og lejeskat« af hensyn til den aftagende handel og næring i købstæderne. Men derimod beholdt grundtaksterne i andre henseender betydning. Således bestemte Danske lov 3.—6.—2., at de, der boede i købstæderne og ingen borgerlig næring brugte, såsom privilegerede, gejstlige, graduerede personer eller embeds-

mænd, havde, for så vidt de besad ejendom i købstæderne, at skatte til byen efter den på pågældende ejendom satte takst. Og ved en forordning af 5. maj 1683 påbødtes anvendelsen af grundtaksten som ligningsgrundlag både for forskellige ekstraordinære afgifter og for indkvarteringen. De pågældende summer var at opbringe ved ligning halvt på grund og halvt på næring. Under henvisning bl. a. til denne forordning og til bestemmelsen i Danske lov hedder det i motiverne til loven 11. febr. 1863 om købstædernes kommunale skatter, at det var blevet hovedreglen, »at de egentlige byudgifter, for så vidt de ikke kunne afholdes af købstadens, af andre kilder end skattepålæg flydende indtægter, skulle dækkes ved ligning $\frac{1}{2}$ på grund og $\frac{1}{2}$ på næring ...«. At der fra denne hovedregel var adskillige undtagelser, bemærkedes dog også i motiverne.

Loven 11. febr. 1863 skabte som bekendt ensartede regler for købstædernes kommunalskatter, og naturligt nok tog motiveringen for den sit udgangspunkt i en kritik af det hidtidige delvise ligningsgrundlag: grundtaksterne. Kritikken hæftede sig navnlig ved, at den oprindelige vurdering havde forenet to så ulige elementer som grundværdi og bygningsværdi, hvilken sidste fremhævedes som langt mere foranderlig end den første. Og dernæst kunde det lange tidsrum, i hvilket ingen omvurdering havde fundet sted, jo også give skellig grund til kritik. Forholdene var dog her de forskellige steder ret uensartede, og i adskillige byer var de gamle grundtakster i tidens løb afløste af nye. Dette var også tilfældet for Kalundborg bys vedkommende, og om, hvad der her fremkaldte den nye grundtakst, er det, at jeg i det følgende skal fremsætte nogle bemærkninger.

Hvor udmærket et arbejde grundtaksterne 1682 end for sin tid kan have været, måtte de dog som sagt i tidens løb blive »uefterrettelige«. Om Kalundborg bys grundtakst hedder det således i en erklæring af stiftamtmand Knuth fra 1774, at den var bleven »uefterrettelig formedelst fore-

faldende forandringer til forringelse og forbedring, som og da en del gårde og huse i sådan tid var blevne dels ukendelige og dels ved køb og salg adskilte til flere end een beboer«¹). I året 1760 var der derfor efter øvrighedens anordning bleven gjort en ny takst som grundlag for skatteligningen. Denne takst synes dog at have været af temmelig skønsmæssig natur. Efter den nye takst pålignedes skatterne i et forhold af omtrent $\frac{1}{4}$ på grunden og $\frac{3}{4}$ på næringen.

Fra og med året 1772 inddrogtes købstædernes regnskaber som bekendt under rentekammerets revision, og magistraten i Kalundborg pådrog sig straks en antegnelse i dens regnskab, fordi den havde fritaget de kongelige betjente, gejstlige og privilegerede for at svare bidrag til indkvarteringsskatten. Rentekammeret fandt dette i strid med Danske lov 3.—6.—2., og da magistraten forespurgte, i hvilket forhold til de øvrige borgere de nævnte da havde at svare bidrag, oversendte rentekammeret sagen til cancelliets afgørelse, men under henvisning til forordningen 5. maj 1683. Til trods for dennes ganske klare påbud afgjorde nu cancelliet sagen i overensstemmelse med magistratens ønsker og stiftamtmandens erklæringer, så at de nævnte borgere kun kom til at svare bidrag i forholdet $\frac{1}{4}$ til $\frac{3}{4}$. I sin indsendte betænkning havde magistraten bl. a. søgt at eftervise, hvordan en ligningsmåde efter forordningen 5. maj 1683 vilde bevirke en mærkelig forandring »til lettelse for dem, som har den største næring og fordel af byens privilegier og bedst kan tåle at udrede byrderne, men derimod anselig forhøjelse på dem, som enten en ringe eller slet ingen næring bruger«. Navnlig vilde forhøjelsen jo ramme dem, hvis gårde stod for høj

¹) Erklæringen findes ved sagen brevnr. 1381, 8. oktbr. 1774 i danske cancelli. Denne sag omhandler cancelliets nedenfor nævnte afgørelse af ligningsforholdet mellem næringsdrivende og grundejere. — Om retskrivningen i de af mig anførte skrivelser vil jeg som P. Paludan i hans Kalundborgs beskrivelse bemærke, at jeg vel kunde beholde den, »men det sinker både læseren og mig og er til ingen nytte. Ordene selv vil jeg beholde«.

grundtakst, men som ikke brugte gårdenes heldige beliggenhed til næring. Man vilde afskrække folk fra landet, der havde noget at leve af, fra at nedsætte sig i købstæderne, thi de vilde komme til at betale alt for dyrt for den selskabelige omgang, som de der kunde få. Udtrykt i et moderne sprog vil det altså sige, at man frygtede for, at svarelse efter grundtakst skulde forhindre particulier'er fra landet i at købe opholdsgårde på strøggaderne. — Af stiftamtmandens erklæring skal jeg endnu nævne, at han i den oplyste, at der i Kalundborg fandtes fast ingen af borgerlig stand og næppe en for 50, uden at de var ejere af deres iboende gårde og huse; men ganske vist, tilføjede han, var de for den største del behæftede med lige så stor gæld som værdien af deres våninger.

I året 1787 blev grev Gregers Kristian Haxthausen stiftamtmand over Sjællands stift, og kort efter sin embedstiltrædelse kom han i konflikt med Kalundborg bys magistrat om den dér hidtil brugte ligningsmåde. Resultatet af konflikten blev en omstødelse af kancelliets 1774 givne resolution og tilvejebringelsen af en ny grundtakst for Kalundborg, en grundtakst udarbejdet efter forholdsvis rationelle vurderingsmetoder.

For at tilvejebringe en bestemt sum, der behøvedes til byens offentlige udgifter, hedder det i en klage til kongen 12. juli 1788 fra nogle af Kalundborgs indbyggere, havde magistraten gjort forestilling til stiftamtmanden om ligning »efter her indført og upåanket måde«¹⁾. Men stiftamtmanden havde afvist denne måde, havde hævdet, at ligningen måtte ske halvt på grund og halvt på næring, og de borgere, som nu klagede til kongen, havde som ejere af jordlodder i Kalundborg Nyvang fået ret betydelige skattepålæg. Klagen afvist af kancelliet, men da derefter også indkvarteringskatten blev pålignet efter lignende principper, indgaves i decbr. s. å. to nye klager²⁾.

¹⁾ Indlæg til danske kancelli brevn. 1843, 30. august 1788.

²⁾ Indlæg til danske kancelli brevn. 712, 7. marts 1789.

Den ene er dateret 20. decbr. og går ud på visse markjorders — d. v. s. Nyvangsloddernes — befrielse for pålæg, den anden er opstået efter helligdagene — den 27. decbr. — og handler i hovedsagen om samme genstand. 3 af underskriverne genfindes på begge klager.

Underskriverne repræsenterer, hvad man i vore dage sikkert vilde kalde udprægede grundejerinteresser, og adskillige af deres argumenter vilde man kunne genfinde i aktuelle diskussioner mellem grundejere og grundskyldstilhængere. Blandt underskriverne var så indflydelsesrige mænd som amtsforvalter Falck, tolder Herschend, apoteker Orry m. fl., og de lagde i deres klager ikke fingrene imellem. Som de næringsdrivendes repræsentant optrådte stiftamtmanden.

Først et par ord om Nyvangslodderne, der var stridens hovedgenstand. Nyvängen var, som det ses af et i P. Paludans »Beskrivelse over staden Kallundborg« aftrykt dokument, i 1610 bleven indtaget af byens overdrev til dyrkning. De forskellige lodder var blevne uddelte til borgere, der til gengæld havde at svare afgifter, som gik i byens kasse. I tidens løb var lodderne imidlertid gået over til at betragtes som ejendomslodder. I 1788 var af de 66 lodder 40 havnede hos kirken, de fattige og som embedsjord, medens $25\frac{3}{4}$ lodder var i privat eje. En enkelt privatmand havde skaffet sig 7 lodder, »for at sætte sine få midler sikkert ud på rente«, en myndling havde arvet 4 lodder. Hver lod udgjorde ca. 2 tdr. land og dens gangbare pris var 175 rdl., noget over eller under. De købtes »fornemmeligen i hensigt til at erholde deraf nogen fodring, som ellers vanskeligen og ofte ikke for tålelig betaling kan fås, ligesom og de øvrige indvånere, som ikke ejer nogen jord, og behøver at holde kreaturer, har fæstet bemeldte til publik brug henlagte lodder imod en bestemt afgift af 5 rdl. årlig, foruden hvad de, ved auktionsbud, forbindes til at give til indfæstning, som kan anses at være omtrent 50 rdl. pr. lod«.

Medens Nyvangen således oprindeligt havde været fæstejord under byen, var den som sagt i tidens løb gået over til at betragtes som ejendomsjord, og ikke nok hermed var den tillige bleven fritaget for alle afgifter til byen. Det siger da sig selv, at det måtte opvække et ramskrig hos ejerne, da stiftamtmanden bestemte, at byens udgifter skulde lignedes halvt på grund og halvt på næring, og med hensyn til den på grunden faldende halvdel således, at denne igen halvt faldt på grundene i byen og halvt på Nyvangslodderne¹). I deres klage til kongen af 20. decbr. forklarede ejerne, at på hver lod var der ved ligningen faldet 8 rdl., 4 mk., 8 sk., medens udbyttet af en lod kun kunde anlås til ca. 6—7 rdl. Pålæget var da først »al den afgift eller rente, som jorderne eller deristående købesum ... kan udbringes til, og dernæst omtrent 2 rdl. årlig tilskud af ejerens eller de gudelige stiftelsers anden formue, om de have noget at opofre dertil.« Det vilde, fortsatte ejerne deres klage, være et under, »om så overdrevet og uhørt et pålæg fandt sted under så retvis og god en regering, som den vi have den lykke at leve under«. Og som for at afskære enhver mulighed for pålæggets opretholdelse tilføjedes det: »Det er endog mere, end en hård regering vilde tåle. Thi denne gik vidt, når den fordrede alt, hvad en undersåt ved sin ejendom kunde erhverve. Men her fordres mere. Erhvervelsen er ikkun 6 à 7 rdlr., og her må 8 à 9 rdlr. til ...«. For at undgå ulejlighederne ved det fatale påbud havde ejerne derfor besluttet efterhånden at skille sig af med jorderne og havde opbudt omtrent 6 lodder til auktion, men ingen vilde byde noget virkeligt på dem. Under de af ejerne skildrede kår — et pålæg, der endog overgik ligefrem ekspropria-

¹) Det må dog bemærkes, at den Nyvangslodderne tillagte fjerdedel af udgifterne foreløbig ikke udrededes, idet kirkens, skolens og de fattiges jorder først skulde inddrages under kontribution, når de blev fæsteledige. Til da udrededes den disse jorder tilkommende part også af grundtaksten. Se skrivelse 1. novbr. 1788 fra stiftamtmanden til Kalundborgs magistrat (i landsarkivet).

tion af hele udbyttet — er det unægtelig heller ikke underligt, om lysthavende ikke strømmede til i alt for store skarer.

Gik klagen af 20. decbr. således ud på at få Nyvangs-lodderne fritagne for afgifter, så havde klagen en uge efter til hovedøjemed at få den tidligere brugte ligningsmåde genindført: $\frac{1}{4}$ på grund og $\frac{3}{4}$ på næring. Om stiftamtmandens påberåbelse af forordningen 5. maj 1683 hed det i denne klage ikke særlig underdanigt, at det var det letteste at henvise til en gammel forordning og unddrage sig videre undersøgelse af, om den også passede til tingene, tiderne og stederne i almindelighed uden undtagelse. »Men, er denne fremgangsmåde rigtig? Skulde de fleste nye anordninger være overflødige, som Deres Majestæt dog med så megen omhu til almindeligt bedste lader iværksætte, hvor mulige mangler i de gamle love opdages?« Og skulde kancelliet ikke have haft nødig at give den »billige og retsindige« eragtning i 1774 om ligningsforholdet? — Endvidere henvistes der i klagen til, at byen allerede havde ledigstående eller så godt som ledigstående huse nok, hvis antal kun kunde forøges ved øgede grundskatter, og endelig hævdedes det med kraft, at de næringsdrivende udmærket kunde bære byrderne. Dette stykke af klagen skal jeg anføre i sin helhed:

»Ej heller kan det siges med sandhed, at Kalundborg by fattes sådan næring, hvoraf borgerne kunde tåle at udrede de dem vedkommende pålæg. Her er en temmelig betydelig kornhandel og maltgøren til handel på Norge med videre, retourer af norske produkter, som i temmelig kvantitet afsættes til landmanden, hør-, isen-, alen-, gewürz- og galanteri-kram; betydelige brænderier og dermed forbunden svine-handel; for ej at nævne mere. Så og en del håndværkere og borgere af mindre bedrift og evne. Og sammenligner man nu næringsstanden med betjenterne, da har man her set adskillige borgere at have begyndt med lidet og ved deres handel og vandel at være blevne formuende og tildels rige. Men aldrig så man her en embedsmand med indkomster til at forbedre sine vilkår. Kan de vogte sig for at gå tilbage, som desværre ofte er tilfældet, så er det allerede meget. Og hvorfor da aftvinge dem så

store bidrag til de borgerlige næringskatter. At ellers visse borgere findes i skatteligningerne temmelig højt ansatte, er ingen under. Thi når alle foranførte næringsveje i et hus sammendrages, som ellers måtte kunne give adskillige borgere underholdning og skatteevne, så må besidderen endeligen kunne afgive noget klækkeligt til det almindelige.

Bemærkningerne i klagen om lethed ved at henvise til en gammel forordning og derved unddrage sig videre undersøgelse fremkaldte et skarpt svar fra grev Haxthausen, hvis erklæring afgaves til kancelliet 20. janr. det følgende år. »Den dristighed«, skrev han, »disse supplikanterne have givet sig, såvel i disse ansøgninger som i den forrige og de til mig derom gjorte forestillinger, i at censurere en udgiven forordning, fordi den er gammel, skønt uophævet og uigenkaldet, og at kalde den mangelfuld, fordi den ikke passer sig efter deres ønsker og værner for de næringsdrivende borgeres fornærmelse, overlades allerunderdanigst til Deres Majestæts indsigtfulde bedømmelse«. Og i slutningen af erklæringen henstillede han, om der ikke burde skrives ind mod supplikanterne for deres gentagne, ubeføjede klager.

Det lyse syn på Kalundborg bys handel og næring, som var bleven udtrykt i supplikanternes klage, kunde grev Haxthausen i sin erklæring aldeles ikke dele. I en tidligere erklæring havde han omtalt supplikanterne som hørende til byens fornemste, rigeste og mægtigste indvånere, og han betonedes nu, at foruden at eje jord havde de ikke ubetydelige grunde i byen. At føje dem såvel i at aftage dem en fjerdedel af de udgifter, byen havde at udrede, og lægge den på de næringsdrivende som i af fritage Nyvangsjorderne for skattepligt vilde være åbenbart »at besvære næringen, som allerede er således nedsjunken, at den for den største del af borgerne næppe kan siges mere at være til eller af nogen betydenhed, og er næsten så ringe, at den ej formår at udrede den halve del, som den tilfalder, og at bebyrde dem med at udrede det, som

de andre bør bære, samt befordre deres totale undergang, hvoraf de kendeligste prøver haves af den foregående tids ligningsmåde ...«. De af supplikanterne opregnede næringsveje var kun for nogle få handlende, og de fattige og næsten næringsløse borgeres tal var såvel i Kalundborg som i de fleste af stiftets købstæder det største. Selv om også en enkelt borger ved flid og stræbsomhed forenet med en ordentlig husholdning kunde, som supplikanterne foregav, fra intet have samlet sig formue og rigdom, var det dog kun såre få, og det kunde aldrig være en grund for, at de desformedelst burde skatte for andre.

Lad os et øjeblik standse med referatet af stiftamtmandens erklæring og spørge, hvem af de to stridende parter — stiftamtmanden eller de jord- og grundejende klagere — der havde ret i deres syn på Kalundborgs daværende handel og næring. Fra dette samme år — 1788 — stammer nu netop P. Paludans ovenfor nævnte Kalundborgs beskrivelse med dens udførlige oplysninger også om disse punkter, og når man gennemlæser disse, må man unægtelig nærmest komme til at dele stiftamtmandens syn. Ja, P. Paludans betragtninger virker endda nærmest mørkere, og til omtalen af den ubestrideligt blomstrende brændevinsbrænding knytter han en skildring, der for en moderne afholdsagitor måtte være en lækkerbidsken: om den senestærke agerdyrker, der agter det for intet at gå fem fjerdingvej til købstaden for at få fem fingerbølle fulde af den kostelige drik, og aldrig så snart hører han, at husmoderen mangler $\frac{1}{2}$ otting salt eller andre småting, før han tilbyder sig selv at påtage sig dette ærinde og går fra sine højvigtigere arbejder med sin lille pose ... Om den med brændevinsbrændingen forenede svinehandel mener Paludan heller ikke at kunne udtale sig ubetinget rosende: mange fandt, at den var et indgreb i landmandens næringsvej.

Vi vender imidlertid tilbage til stiftamtmandens erklæring. At de af Nyvangsloddernes ejere givne oplys-

ninger om forholdet mellem de dem pålagte afgifter og udbyttet af deres jordlodder dog synes at have gjort noget indtryk på ham, fremgår formentlig af, at han henstiller, om der mulig kan være anledning til at lade skatteforholdet mellem grundtaksten og lodderne være som 3 til 1. Samtidig går han også ind på det i den ene af klagerne fremsatte ønske om en ny grundtakst og foreslår reglerne for udarbejdelsen af en sådan. Disse regler må siges at have en vis typisk interesse, da de tillige blev gældende ved udarbejdelsen kort efter af nye grundtakster for Holbæk og Roskilde, og jeg skal anføre deres væsentligste indhold: Samtlige byens gårde og grunde skulde ved en landmåler opmåles og beregnes til kvadratalen, »såvel den plads, bygningerne stå på, som gårds- og haverum med tilliggende vænger, intet undtagen«. Dernæst skulde visse af byretten udmeldte borgere sammentræde og taksere en kvadratalens større eller mindre værdi »efter dens forskellige beliggenhed og bekvemhed til næring og drift«. Efter denne takst skulde hver ejendoms udkommende kvadratalenmål beregnes til en hel sum, og enten skulde denne sum selv eller for bekvemheds skyld nedsat med en ottende- eller tiendedel tjene til regel for ligningen. Over vurderingen skulde der optages to forretninger, hvoraf den ene var at indsende til rentekammerets landmålingskontor, den anden at opbevare i rådstuearkivet. Ved fremtidige salg af en ejendom i parceller skulde der for hver af disse i skødet angives fladeindholdet og den hermed følgende del af grundtaksten; i modsat fald måtte det ikke antages til tinglysning. Man lægger ved reglerne mærke til, at der er tale om en ren grundværdivurdering i modsætning til grundtaksten 1682, hvor også bygningsværdien medtoges, altså svarende til den moderne ejendomsskyld. Ligeledes kan der være årsag til at bemærke, at medens grundtaksten 1682 fremkom ved en deling med 8, har reglerne her enten 8 eller 10 — det sidste vel en indrømmelse til decimalsystemet.

Kancelliet billigede ved skrivelse 7. marts 1789, at der på basis af de her anførte regler forfattedes en grundtakst og fastslog samtidig, at det vilde have sit forblivende ved den gjorte ligning.

Til at udføre opmålingen og kortlægningen af grundene blev landinspektør C. Ehlers antaget, og efter at han havde udført dette arbejde samt beregnet hver ejendom i kvadratalenmål, udnævntes der i janr. 1791 12 borgere til at taksere grundenes værdi¹⁾. Disse 12 var bosatte på forskellige steder i byen, og betegnende nok for Cordilgadens betydning var der udnævnt 3 boende på dennes nordre og 3 boende på dens søndre side. Vurderingen foregik offentligt, og nogle af borgerne havde også indfundet sig ved denne. Efter dens forskellige beliggenhed ansattes en kvadratalen til følgende takster: 4, $3\frac{1}{2}$, 3, $2\frac{1}{2}$, 2 og 1 skilling. Alle haver og vænger ansattes for 1 skilling, dog strandvænget for $\frac{1}{2}$. Ansættelsen af haver og vænger ændredes dog i en senere samling, idet landinspektør Ehlers ved udregningen fandt, at de alene kom til at bære $\frac{1}{3}$ af grundtaksten, og anså dette for for højt. Der udmeldtes derfor nye borgere, som i forening med de 12 forhen udmeldte ansatte haverne og vængerne for en lavere takst, henholdsvis $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{6}$ og $\frac{1}{8}$ skilling pr. kvadratalen. Ved denne ansættelse fulgte man formentlig ikke alene grundværdien, men også hensynet til, om vedkommende grund var bebygget eller ikke. Det hedder nemlig, at såfremt de ubebyggede grunde i tidens løb skulde blive bebyggede og således mere bekvemme til at tiltrække sig større eller mindre part af næringen, burde deres grundtakst ændres i overensstemmelse med grundtaksten for de bebyggede nabogrunde.

Grundtaksten eller den reducerede grundtakst, som den også kaldes, da den fremkom ved deling med 10 af den oprindelige ansættelse, beløb sig i alt til 729 rdlr., 2

¹⁾ Grundtakstprotokollen findes i Kalundborgs rådstuearkiv i landsarkivet for Sjælland.

mark, den kontribuuable grundtakst dog kun til 723 rdlr., 4 mark, 12 sk. Selve ansættelsen var altså godt 7000 rdlr. De værdifuldeste ejendomme ansattes til op mod et par hundrede rdlr., og blandt disse var adskillige store købmandsgårde på Cordilgaden. — De numre, hvormed ejendommene var betegnede i grundtaksten, blev ifølge rådstueplakat af 13. marts 1793 at påmale de pågældende huse og gårde.

Kalundborg grundtakst af 1791 er således et resultat af striden mellem næringsdrivende og grundejere, men til bilæggelse af denne strid fik den i og for sig ingen betydning. Også efter kancelliets afvisning i 1789 fortsatte ejerne af Nyvangslodderne deres klager. De krympede sig i høj grad ved den skete »konfiskation« af deres ejendomme og kunde ikke tro andet, end at der på et eller andet punkt af deres klagers behandling måtte være kommet skygger — (fra stiftamtmanden?) — ind over deres klare sag. De opnåede virkelig også, at deres sag påny optoges til undersøgelse, om end på et andet grundlag end oprindeligt, og ved en kommissionsdom 29. marts 1791 bestemtes, at Nyvangslodderne vel skulde være skatpligtige, men dog i adskilligt mindre grad end af stiftamtmanden bestemt: afgiften måtte ikke overstige 6 sk. af hver skæppe udsæd og 6 sk. af hvert læs hø og kun det halve, såfremt byen ikke havde indkvartering in natura. Det kan her indskydes, at Kalundborg netop i året 1790 blev befriet for sådan indkvartering. — Med denne dom slog både grundejerne og byen sig til tåls, og grundejerne fik godtgjort, hvad de i de år, der var gået, havde erlagt mere end her bestemt. En senere genoptagelse af sagen for højesteret afvistes af denne¹⁾.

¹⁾ Indlæg til danske kancelli brevn. 370, 1. maj 1790. — Højesterets voteringsprtk. 1793, s. 254 ff.